

WSTĘP

Pedagodzy i nauczyciele stają obecnie w obliczu coraz większych wyzwań i wymagań. Oczekuje się od nich nie tylko przekazywania wiedzy, opieki nad uczniami i wychowywania ich, ale również dbania o indywidualny wszechstronny rozwój wychowanków, udzielania im pomocy oraz uczenia ich radzenia sobie z trudnościami osobistymi i ze światem zewnętrznym. Jednocześnie współczesna szkoła, uczniowie i ich rodzice charakteryzują się dużą dynamiką zmian w zakresie oczekiwań, które odzwierciedlają szersze zjawiska społeczne, zarówno te korzystne, jak i niekorzystne. To czyni pracę nauczyciela z jednej strony bardziej inspirującą, twórczą i urozmaiconą, z drugiej naraża na przeżywanie niewystępujących dotąd trudności czy frustracji.

W obliczu zmian we współczesnej szkole coraz ważniejsze stają się dodatkowe kompetencje pedagogów, tzw. miękkie umiejętności, do których należą m.in.: budowanie optymalnych relacji, zaawansowane umiejętności komunikacyjne, skuteczne radzenie sobie ze stresem zawodowym. Działania te odwołują się nie tylko do umiejętności pedagogicznych, ale również psychologicznych – osobistych i interpersonalnych. Nie mniej istotne jest wykorzystanie przez nauczycieli zdobyczych techniki, czego przykładem jest zastosowanie mediów w ich pracy dydaktycznej. Jak pokazują oczekiwania zarówno uczniów, jak i pedagogów kompetencje te będą odgrywały coraz większą rolę w życiu zawodowym i na rynku pracy. Są równie ważne jak wykształcenie czy doświadczenie zawodowe.

Przedstawiona przez nas książka jest próbą odpowiedzi na oczekiwania i wymagania stawiane pedagogom w zakresie doskonalenia swoich kompetencji.

Pozycja składa się z pięciu rozdziałów, poruszających odrębne zagadnienia i umiejętności.

W rozdziale I pt. *Być opiekunem, przewodnikiem, mistrzem czy partnerem? O relacjach nauczyciela z uczniami* poruszony został problem tworzenia autorytetu nauczyciela poprzez budowanie jego relacji z uczniami. Ponieważ nauczanie obejmuje długi czas od dzieciństwa do progu dorosłości, to poziom rozwoju uczniów, z którymi pracuje nauczyciel, może być różny. Istotną zmienną w relacji jest zatem poziom rozwoju wychowanków. W rozdziale poddano analizie rozwój osobowości w świetle interesującej, a mało znanej w Polsce teorii wybitnego amerykańskiego psychologa rozwoju Roberta Kegan. Autor tworzy koncepcję faz rozwoju Ja opartą na zestawieniu charakterystyk wynikających z teorii innych uczonych: E. Eriksona (teoria rozwoju psychospołecznego), J. Loewinger (teoria rozwoju ego), teorii Maslowa, Murraya i McClellanda (teorie potrzeb), L. Kohlberga (teoria rozumowania moralnego) i teorii rozwoju poznawczego J. Piageta. Wyodrębnione w oparciu o powyższe teorie fazy rozwojowe zestawione zostały z formami nawiązywania relacji, co z kolei pozwoliło na analizę adekwatnych form oddziaływań. Celem końcowym było stwierdzenie, na jakim poziomie rozwoju, przy zastosowaniu adekwatnych form oddziaływań, nauczyciel może stać się opiekunem, przewodnikiem, mistrzem lub partnerem. Tak wyodrębnione role nauczyciela uporządkowane są według rosnącej dojrzałości i złożoności relacji.

Rozdział II pt. *Nauczyciel-wychowawca* poświęcony jest roli wychowawcy klasy i jego zadaniom w zakresie wprowadzania młodzieży w życie społeczne. Zaprezentowane zostały kwestie związane z kształtowaniem się autorytetu nauczyciela-wychowawcy, określone zostały także główne kompetencje, które posiadać powinien współczesny wychowawca, aby dobrze realizować podjętą przez siebie rolę. Ponadto scharakteryzowano najbardziej powszechne typy wychowawców, z uwzględnieniem ich cech oraz korzyści lub zagrożeń, jakie wynikają z przyjęcia przez nauczyciela określonej postawy. Istotną część opracowania stanowi także analiza cech, jakimi powinien charakteryzować się nauczyciel-wychowawca, by zdobyć autorytet wśród uczniów i ich zaufanie. Uzupełnieniem powyższego opracowania są przykłady ćwiczeń pozwalające rozwijać najbardziej pożądaną u wychowawców cechę, jaką jest cierpliwość.

Rozdział III *Edukacja medialna – wymysł czy konieczność?* wskazuje na potrzebę szerokiego wprowadzenia do polskich szkół edukacji medialnej, której elementy od 1999 roku znalazły się w programie zreformowanej szkoły. Ukazuje dwa niezbędne kierunki tej edukacji: umiejętność posługiwania się komputerem i Internetem oraz naukę krytycznego i odpowiedzialnego odbioru mediów. Przedstawione w artykule wyniki ankiety wskazują, że pierwszy cel edukacji medialnej określony jako technologiczny jest realizowany przez szkoły niemalże w 100 procentach. Wyposażenie szkół w komputery i podłączenie ich do Internetu stwarza uczniom dobre warunki do nauki posługiwania się tymi urządzeniami. Drugi cel edukacji medialnej jest realizowany niestety w małym stopniu. Młodemu ludziom zdecydowanie brakuje wiedzy na temat oddziaływania mediów na psychikę i zachowanie człowieka, przez co stają się bezbronni wobec ekspansji mediów. W artykule przedstawiono literaturę z zakresu przygotowywania młodego pokolenia do życia w medialnym świecie oraz pomysłów na prowadzenie zajęć z edukacji medialnej. Zaproponowano również własne ćwiczenia dotyczące analizy oddziaływania gier komputerowych.

W rozdziale IV pt. *Jak rozmawiać, by pomagać?* podjęto problematykę rozmowy psychologicznej polegającej na takim procesie komunikacji słownej i bezsłownej, który służy rozwiązaniu problemów ucznia będącego w potrzebie. Przedstawiono w nim warunki niezbędne do zaistnienia odpowiedniego kontaktu z rozmówcą, wskazując jak odpowiednio przygotować miejsce do rozmowy, zadbać o optymalny czas oraz zbudować głębszą relację. Rozdział prezentuje ponadto konkretne umiejętności do pracy indywidualnej z uczniem: aktywne słuchanie, formułowanie pytań, kierowanie rozmową oraz odpowiednie reagowanie. Zaproponowano w nim szereg praktycznych rozwiązań i wskazówek, służących doskonaleniu swoich umiejętności komunikacyjnych przez nauczycieli. Przedstawiono również schemat przebiegu rozmowy z uczniem i omówiono poszczególne jego etapy.

Rozdział V *Stres w szkole – od teorii do praktyki* odnosi się do problematyki radzenia sobie ze stresem w szkole i poza nią. W pierwszej części rozdziału przedstawiono teoretyczne zagadnienia dotyczące stresu. Zwrócono uwagę na objawy stresu w sferze fizjologicznej, poznawczej, emocjonalnej i behawioralnej, kładąc nacisk na występowanie ich

u uczniów i nauczycieli. Druga część rozdziału poświęcona jest problematyce radzenia sobie ze stresem. Zostały omówione strategie krótkotrwałe oraz metody radzenia sobie wykorzystywane w dłuższej perspektywie. Szczegółowo omówiono zmianę nastawienia, relaksację i zarządzanie sobą w czasie, podając korzyści ze stosowania tych metod oraz ćwiczenia do wykorzystania przez nauczycieli. Końcowa część rozdziału dotyczy niekonstruktywnych metod radzenia sobie ze stresem.

Zaproponowana przez nas pozycja zawiera zarówno podstawy teoretyczne, jak i szereg wskazówek oraz ćwiczeń, które mogą ułatwić nabycie umiejętności psychologicznych i pedagogicznych, tak nauczycielom, jak i uczniom.

Autorki

Szanownych Czytelników informujemy, że na pytania związane z tematyką ***Umiejętności psychologiczno-pedagogicznych w pracy nauczyciela*** odpowiedzą Autorki książki
– www.wydped.com.pl/kontakt.php